

Σὺν Θεῷ

DISSERTATIO HEBRÆO-
PHILOLOGICA,

De

INTEGRITATE VOCIS

יְהוָה

PSALM. XXII. 17.

Quam

Suffragante Ampliff. FAC. PHIL. in in-
clyto Musarum Aboëns. Lyceo,

DIRECTORE

Viro Praclarissimo,

M. SIMONE PAULINO,

Lingv. Hebr. & Græcæ Profess: cele-
berrimo, Præceptore & Promotore
jugiter devenerando.

PRO HONORIBUS MAGISTERII,
*Eorumq; privilegiis ritè consequendis, candido
doctorum examini modeste submittit*

JOHANNES. J. UTTER, Finl.

In Audit. Max. die 29. Maij Anni 1688.

ABOÆ, Exc. apud JOH. WALLIUM, A.T.

Inclytæ Magni Ducatus Fenningiæ, Aca-
demix Regiæ PATRIBUS Ampliffimis,
Reverendissimo Dn. PRO-CANCEL-
LARIO, Magnif. Dn. RECTORI, ad-
modum Rev. Coufultiff. Experientiff.
Præclariff. & Excellentiff. omnium fa-
cultatum Dn. PROFESSORIBUS, e-
ruditi orbis luminibus fulgentiffi-
mis, defideratiffimis, gra-
viffimis.

UT ET

*Reverendâ dignitate, devotâ pietate, Huma-
nitate & doctrina maxime con-
fpicuis Viris:*

Dn. CHRISTIANO PROCOPOEO,
Pastori in Comtossi meritiff. & Nu-
tritio liberaliffimo.

Dn. ERICO THOMÆO, Pastori
in Siundo vigilantiffimo.

Dn. JOHANNI WOIVALENIO,
Pastori Regiminis attentiffimo, lan-
gvinis jure mihi conjunctiffimo.

SALUTEM ET FELICIA FATA !

Inguam Hebraeam, ob vene-
randam antiquitatem,
studiumq; ejus sacrum, ob
insignem utilitatem & sum-
mam necessitatem, maxi-

mis efferenda laudibus, norunt omnes, qui
eram lupinis discernere, & vitam inter
bonae conscientiae & rectae rationis polos ro-
tare didicerunt; dignis autem ea maectatu-
rus elogiis, & legitimo eloquii caractere
adumbraturus, aut ingentius ingrederetur
equor, quam ut scapha ejus foret enavi-
gando, aut procul omni dubio, facundia
non vulgaris gloriam, oportet ut sit con-
secutus, egregieq; columnam posuerit lau-
dis. Tanta enim ejus est antiquitas, ut na-
ta sit cum orbe nato, tanta dignitas, ut
lingua Prophetarum, Angelorum, imo ipsius
Dei passim audiat. Ego proinde, ne ta-
lem Majestatem tenui verborum apparatus
obumbrem, sacro eam veneror silentio, Con-
tentus hac dice vocem CAARI Ps. xxii: 17.
Satis intricatam & vexatam, ad indultum
Amplissimae Facult. Philosoph. & tenorem
Constitutionum Academicarum, mittere sub
insudem

incudem Disputationis. Quam faustiffimâ, Ampliff: & Reverend. nominum Vestrorum præscriptione insignitam, Tibi Patrono Magno, Vobis Mecanaticibus, Promotoribus, Præceptoribus, Edergetis & Favoribus, summâ animi veneratione, nec non quodis observantia & honoris genere æternum suspiciendis, devenerandis, in humillimi gratissimique animi τρυφήν consecro & offero, indubitatam fovens spem, ut me (Vestrum Clientem, strictissimâ cujuscunque Sacramenti religione obligatiorem) tam benevolo affectu complectamini, quam benigno soletis literas literatosque alios. Meum erit Altissimum Numen, ex intimis cordis recessibus orare, dignetur Vos, in his terris omnigenâ benedictione, saturatos, cœlesti satiare ambrosiâ!

Reverendiss. Dn. Episcopi, Magnif.
D. Rect. Vestr. Ampliff. & Reverend. Dignit.

Humillimus cultor,
JOHANNES. Utter,
Auct. & Resp.

PROOEMIUM

Vix tam pro Helena certatum à Grecis, quam pro voce CAARI à πύλυκε Φάλω Criticorum cœtu: De eamq; Philologi una cum Theologis in tot sententiarum abeunt divorcia, ut, quot capita, tot de eâdem reperias sententias: Unde Clariss. Pfeiff: eam haud immeritò crucem appellavit Criticorum; causa vero hujus rei est, quod alii sub vexillo Judæorum, Christianorum alii acriter militent, quorum hi illos textum hebræum corrupisse, & in locum CAARU, vel per epenthesin CAARU, CAARI substituisse arguunt; id autem an datâ operâ, vel casu quodam, ob affinitatem literarum Vau & Jod, sit factum, inter eos minimè convenit: Illi vero suum CAARI tam mordicus defendunt, ut centies mortem oppeterent, quam CAARU admitterent, siquidem textum sacrum hebræum, talis lectio vel scriptio, emi indignum redderet. Ultriusq; igitur partis rationibus disciscis, & defendentibus vocis ὀρειάου relictis, γνησιότητι communissima lectionis adharebo.

LECTIONEM CAARU A rad. CARAH
 fodit, perfodit, inter alios, im-
 primis urgent Pontificii, conantes
 ita probare Textum Hebræum
 hodiernum veteris Test: esse cor-
 ruptum, ut versionis vulgatæ *av Jer-
 nia* eo facilius obtineant, quod ex
 pronunciato Gordoni Huntlæi Je-
 suitæ ad oculus patet, qui, in e-
 pit. Controvers. Tom. I. Contr. I.
 cap. 8 non veretur in hæc verba e-
 rumpere: *Non solum est ambiguus
 Hebraicus textus, sed in multis etiam
 locis depravatus, quæ tamen loca in no-
 strâ vulgatâ editione adhuc rectè &
 integrè extant, quippe quæ facta est an-
 te illam depravationem. Quare non
 rectè faciunt illi, qui, rejecto vulgato &
 sincero textu, confugiunt ad textum ju-
 daicum jam depravatum. Hæc ille sa-
 tis tumidè & immodestè.* §.2.

§. II.

Rationes autem quibus suam assertionem stabiliunt, sunt variæ. Prima desumitur ab auctoritatibus cum aliorum, tum præcipue *Rabbi Chajim*, collectoris Masoræ, qui in Masorâ magnâ finali, ad ordinem literarum incipientium ab *Aleph Resch*, ad vocem *Ari* sic fatur: *In quibusdam libris correctis, inveni scriptum CAARU, & in margine lectum CAARI. Sed quæsi vi inter illas voces, quæ cum Vau scribuntur in fine vocis, & leguntur cum Fod, sed non inveni illam vocem CAARU numeratam in enumeratione earum.*

§. III.

Cui argumento variis occurrere licet exceptionibus. Quarum prima erit inconsequentia demonstratio, quæ patet ab illatione particularium

X ticularium ad universalia. Licet enim quidam codices habeant CAARU, inde tamen eam lectionem genuinam statuere non valet consequentia, cum in multo pluribus, & quidē accuratissimis exemplaribus, tam manu scriptis, quam impressis CAARI reperiatur. *Et si secundum multitudinem exemplarium sit judicandum* (verba sunt cl. Leusden.) *Sanè numerus exemplarium habentium CAARI erit decuplo, si non centuplo major. Secunda.* Hæc nota Rabbi Chajim, nihil ipsi Masoræ præjudicare potest, non enim à Masorethis sed ab hoc est Masoræ addita, quod glossæ ejus diversus character ostendit. *Tertia.* Proprio se jugulant gladio, qui ad hanc glossam refugiunt, sic enim inquit Rabbi: *Quasi vocem CAARU, inter voces scri-*

ces scriptas cum *Vau* & *le* & *as* cum *lod*,
 sed non inveni. Ergo constat ean-
 dem antiquitus per *Vau* in fine
 dictionis scriptam non fuisse. *Quar-*
ta. Ipsa Masora finalis, cui hæc
glossa immediatè est subscripta,
 satis refutat lectionem CAARU his
 verbis: Vox CAARI quater occur-
 rit, bis cum *Kametz* scilicet *Psal:*
22: 17. & Jel. 38. 13. bis cum *Pa-*
tach, utpote *num. 24. 9. Ezech. 22:*
25. Unde liquet Masoram finalem,
 quæ majoris est momenti quam
 glossa *Rabbini Chajim,* statuere e-
 tiam hoc in loco esse scriptum CA-
ARI per *lod* & quidem per *Kametz*
 ab initio. Quam lectionem etiam
 Masora parva confirmat. Præte-
 rea *Aben Ezra & Salomon Jarchi.*
 qui circa undecimum seculum ju-

xta ch. Leuld. vixerunt, calculum
suum lectioni CAARI adjiciunt.

Quinta. Exemplaria, in quibus
Rabbi Chajim, superiori seculo, CAARU
exstitisse asserit, cum sint multo re-
centiora ipsâ Masorâ, ei nihil præ-
judicare valent, quæ jam inde ab
ipsis *Esdra* & virorum Synagogæ
magnæ temporibus teste Buxtorf,
passim in Comm. Masor. est ador-
nata & posteritati, peculiari curâ
divinâ, tradita.

§. IV.

Secundum argumentum, quo le-
ctionem CAARI destruere conan-
tur, petitur ex Masora Textuali
ad Num. 24: 9. ubi sic habetur:
Vox CAARI bis occurrit, videlicet num.
24: 9. & Psal. 22. 17. Ubi CAARU
scriptum est. Ast illa nota Masorethi-
ca sibi non Constat. Dicit namque

bis tantum occurrere vocem CA-
 ARI, quam quater extare modò al-
 legata scripturæ dicta evincunt,
 & quidem cum diversa vocali
 sub *Capb*, (locis, in Masora textu-
 ali, citatis) secundum Masoram
 parvam & cum *Jod* in fine. Relin-
quitur ergo Masoram Textualem
si non ad omnes, tamen ad non-
nullos codices esse spuriam & vi-
tiosam: Asserentibus hoc ipsum
viris numero & eruditione insi-
gnibus.

§. V.

Tertia ratio, qua lectionem CA-
 ARU adstruere satagunt, est de-
 sumpta ab interpretibus, qui hoc
 CAARI transtulerunt per significa-
 tionem fodiendi. Quod refugi-
um illis parum aut nihil patrocini-
natur, ut ex sequentibus videbi-

tur, ubi τῶ CAARI eadem signifi-
 catio assignabitur.

§. VI.

Quarta ratio, quæ Judæos CAARU
 corrupisse arguunt, est, quod
 crucifixio & perforatio manuum
 & pedum Christi illâ voce claris-
 simè indigetur. Sed quis Judæos
hâc accusatione gravabit, cum ne-
que Christus neq: Apostoli hanc
dicam eis unquam inscripserint,
 Et, si CAARU mutassent ad obscu-
 randam crucifixionem Salvatoris
 nostri dulcissimi, cur ratione haud
 absimili versum 19, Ubi divisio
 vestium & projectio sortis ad ocu-
 lum monstrantur, & alia fidei suæ
 directè opposita loca, non immu-
 tarunt? Imo potius centies mor-
 tem obiissent Judæi, quam ut pa-
 terentur vel hilum in textu He-
 bræo,

bræo Sacro immutari. Insigne ergo
 divinæ providentiæ testimonium
 est, quod gens judaica, Christianis
 alias infensissima, ipsis tamen τὰ
 λόγια τῆς θείας in pessimæ suæ causæ
 perniciem conservare & submini-
 strare debuit. LECTIOE CAARI
 ob prænominatas causas rejecta,
 pedetentim me ad consideratio-
 nem CAARI accingam.

§. VII.

Aciem oculorum ad vocem CA-
 ARI dirigenti, tot tortuosi laby-
 rinthorum Mæandri, tot perplexi
 difficultatū sentes, tot deniq; expo-
 sitionū varietates turmatim sese of-
 ferunt, ut quæ te veritas totus relin-
 quaris dubius. Cum tamen lectio
 & scriptio CAARI, testimoniis Ma-
 loreticis, concordi omnium judæ-
 orum voto, & omnium ferè codi-
 cum

tur leo, præformidine exire neque-
 at ut R. David Kimchi h. l. id graphi-
 ce depingit his verbis: *Circumde-*
derunt me sicut leo, qui describit caudâ suâ
circulum in sylva, quo viso animal quodcum-
que non audet inde egredi, præ metu & for-
midine leonis, sed colligunt pedes suos anteri-
ores & posteriores, leoq; superveniens reperit
prædam in medio circuli sui. Cui Bochar-
 tus hoc modo occurrit. *Commento hoc*
de circulo leonino quid insulsius? Leonem,
visâ prædâ, quis credat ad eam non contem-
dere rectâ, sed locum circumscribere? aut cir-
culo, quem caudâ describit, vim inesse magi-
cam, quâ feræ desixæ maneant & immobiles?
aut feræ non fugere dum sit circulus & pa-
tienter expectare, donec circumscriptæ sint?
 Itaq; Kimchi dum ex leone quasi
 Mathematicum facere voluit, pro-
 didit se malum Physicum. Et
 præter absurditatem, quâ leonem
 pedes & manus & non rotum ho-
 minem circumdare venditant, re-
 felluntur.

telluntur ex masora, magnæ apud eos & eruditos quosvis auctoritatis ; imprimis genuinâ illâ & non corruptâ. Masora enim parva h. l. expresse habet, CAARI bis reperitur *Kametzatum*, sub duabus significationibus. Testibus etiam D. Calovio in Critico sacro biblico, Pheiffero, in dubiis vex. Leusd. Hebr. Philol. & cæteris. In Masora vero magna finali integrum nobis sistitur Alphabetum, constans ex binis vocibus, quæ diversam habent significationem, h. e. ejusmodi vocum geminarum quæ scriptione conveniunt. E. G. *Amir* occurrit Ela. 17. 6. & Hof. 4. 7. Sed diverso significato: ibi enim *ramum summum*: hic vero *mutabo* significat. *Sithnah* legitur Gen. 26. 21. &

& Eldr. 4, 6. sed distinctâ significatione: Ibi enim nomen proprium loci est: hic vero aduersationem sive accusationem notat. Voces ejusmodi in dicto catalogo recensentur octo & nonaginta, in quibus *CAARI* est vox sexagesima, occurrens Esa. 38. 13. & Psal. 22, 17, referentibus etiam Auctoribus nominatis, ll. cit. Unde facile apparet aliam significationem in Esaia, in Psalmo aliam requiri; Jam vero *priori loco*, significatio, *sicut leo*, cum συναφεία textus quam maxime convenit. Ergo aliud quid *posteriori*, in textu certo certius hoc testimonio Masoretico designabit. Præterea Judæorum expositioni repugnat ut ὡς ἐν παρόδῳ referam. I. *Psalmi scopus*, qui est descriptio passionis & crucifixionis Christi.

Christi, cujus, ratione pedum & manuum, v. 17. mentio fit, quod consummatum fuisse, ex historia passionis Domini luce meridiana clarius patet. 2. Locus parallelus Zach. 12. 10. *videbunt, quem transfixerunt,* quem Johannes cap. 19. 37. ad crucifixionem Christi applicat. 3. Interpretum tam Orientalium quam Occidentalium *ὁμοψυφία.*

§. IX.

Christianorum nonnulli, ut Voëtius, Leusd. &c. retinent significationem ut leo, repetendo verbum *Hikkiphani*; Sed eidem assignando significationem, descendentem à *Nakaph*, quæ coincidit cum *Nakabh* perforavit, perfodit vel incidit. Nam literæ *Beth* & *Pe* facile inter se permutantur; ut talis sit sensus. *Nam circumdederunt me canes*

nes, cætus malignantium peforarunt
 instar leonis manus meas & pedes
 meos. Quæ explicatio tolerari pos-
 set, ni expressis Masoræ verbis, a-
 liam hic quam apud Esa. cit. loc.
 significationem requirētibus, con-
 tradiceret; ut raceam circumdandi
 notionem hujus verbi usitatio-
 rem esse & commodiorem, quia con-
 cilio malignantium concinnius tri-
 buitur quam pertundendi; Leo
 denique non manus solum & pe-
 des, verum potius totum corpus
 omniaque ossa perfodiendo con-
 tereret.

§. X.

Quidam, rejecta verbi repetitio-
 ne, ad supplendam sententiã
 aliud quoddã subaudiunt. Ut Cal-
 dæus vocem *mordendi*: *Raschi, con-*
terendi

terendi: Christiani nonnulli perforandi. Pari modo alii, haud postremi comatis viri. Quibus concedendum ellipses in sacris literis esse quidem usitatas, ut Psal. 120, 7. Ego pacem (subintellige diligo) at cum loquor, ipsi ad bellum (subaudi conclamant) Verum ad hujusmodi ellipses non facile confugiendum, cum tam aliud verbum quam perforandi hic posset subintelligi. Et Mafora nihili duceretur, quæ hic significationem leonis prorsus excludit.

§. XI.

Reperies quam plurimos, lingvæ hebrææ peritissimos, qui vocem hanc putant compositam ex *CAARU* foderunt & *CAARI* sicut leo, quorum unum puncta, alterum. literas præ se ferat.

Quam

Quam sententiam D. D. Wasmuth, in Disp. sua inaugurali Kiloni A. 1666. habita, fovet, dicens vocem ex utroq; significatu esse compositam, ad designandam perfossionem & percussionem immanem & truculentam, qualis est leonum, atq; sic hanc scriptionem & lectionem, non sine mysterio esse factam, siquidem & facinus ipsum Judæorum exprimat & facinoris qualitatem, rabiem Scil. eorum. Eidem sententiae favet Arias Montanus, verba Malora BHITHRE LISCHNI male explicans & minime attendens, hic non esse duplex unius vocis, eodem loco positae; Sed diversum duarum vocum scriptione convenientium & diversis locis extantium significatum: ut ex superius allatis jubare meridiano clarius liquet. Prætere-

rea ejusmodi vocum synæresis officit simplicitati sensus literalis: Ut si leam literam Caph, hoc modo, & præfixam servilem, & verbi literam radicalem reddi, quod plane est insolens.

§. XII.

Cum superius commemoratæ rationes, notionem leonis penitus excludant, aliam viam interpretes circa vocis hujus lectionem & scriptionem ingrediuntur: Quidam addendo unicum punctulum & faciendo ex CAARI, CAARE in regimine cum Tere, ablato Mem finali, hoc sensu: *perforantes manuum pedumq̄.* Ad quorum sententiam accedere, inter cætera prohibet vocalium *au* *seria* divina, quæ earum mutationem, pro cujusvis placito haud patitur, cum sint literis

teris **cozvz**, Alii deducendo eam
 ê rad. **Syriasmum** redolente **CAR**
 deturpavit, foedavit: unde & **Aqui-**
las ^{חֲוָרָא} vertit. Hinc in infin. **Piel**
 foret **CAER**, & cum affixo **CAARI**,
 sensu tali: *Congregatio maleficorum*
circumdederunt me, deturpando me ma-
nibus atq; pedibus meis, sive deturpan-
do mihi manus meas & pedes meos.
 Sed cum **CAR**, sub significatione
 deturpandi **Hebræos** lateat, & affi-
 xum inf. I. ordinariè significet a-
 ctive, **NI** autem passivè. **Conf. D.**
D. Wasmuth, Ebr. restit. pag. 235.
 Explicandum foret: *Dum ego de-*
turpo manus meas & pedes meos, sen-
su plane nullo.

§. XIII.

Plurimi quoque in **Philologiâ He-**
bræâ nullis secundi, natales huic
 voci tribuunt â Rad. **CARAH** fodit
 B perfodit

perfodit, habentes eam pro tertia
 plurali præteriti in Kal: Ubi Ana-
 logicè esset CARU; admittà vero
 Anomalia, ita hujus ut aliarum vo-
 cum irregularium, per epenthesin
 inferentes Aleph, sicut in *Rhaama*
exaltabitur Zach. 14. v. 10. *Jod* vero
 in fine dicunt positum pro *Vau*,
 quoniam litteræ hæ facile inter se
 permutantur, ut Efr. 10. vers. ulti-
 mo NASAI acceperunt pro NASAU
 &c. Sed cum CAARI non inveni-
atur, inter voces scriptas cum Iod
& lectas per Vau: Et puncti τω Iod
impressi non detur solida ratio, præ-
ter conjecturam stigmatum ζ in
 Christi crucifixione, & annorum
 Christi supputationem, sibi mini-
 me constantem: Utrique Judæi ab
 omni fallationis suspicione absol-
 vunt.

vuntur: & Masorethis $\tau\tilde{\epsilon}$ *Iod* punctum præcedaneum non ventrale defendentibus sua relinquitur auctoritas.

§. XIV.

Optime deniq; rem acu tetigisse videntur, qui vocem CAARI deducunt à rad. *Cur fodis, perfodit. Quæ licet hodie in Sacris Vet. Test. pandectis non reperiatur, fuisse tamen apud Hebræos in usu, radices collactaneæ Carah & Kar* satis superque arguunt. Quantum ad priorem, notum est verba quiescentia media *Vau*, & ultimâ radicali *He*, manente eâdem significatione, suas facile permutare formas. E.g. *Dum & Damah, Hum & Hamah &c.* Ad posteriorem verò quod attinet, tum nemo inficias ibit, literas ejusdem organi facile inter se permut-

permutari, ut *T/abhak* & *Schabhak*
rifi &c. Sic *Cur* & *'ur*. Restitui
 quoq; hæc vox potest à radice Ara-
 bica *Cur* vel *Car* cum significatio-
 ne fodiendi, non deturpandi. Imò
 nomen Hebræum (*Cur*, significans
 catinum & fornacem metallicam,
 quæ à fodiendo nomen aptè sor-
 titur, prædictam radicem veram
 esse clarè demonstrat.

§. XV.

Concessã radix *Cur*, Analogicè in
 Participi Benoni habet *Car*, plur.
Carim, velut è *Kum* fit *Kam*. plur.
Kamim, Aleph hoc, vel per epen-
 thesin inseritur, vel loco *Vau* ad-
 hibetur in hoc verborum genere,
 ut in *Kaam* Hof. 14. 10. pro *Kam*. R.
 David *Kimchi* asserit Aleph esse rad-
 dicale, in verbis quiescentibus me-
 diã *Vau*, & delitescere in *Kametz*.

Non

Non ergo propter Aleph hoc ad
 matres lectionis, aut Arabismum
 confugiendum, cum in textu he-
 bræo alia ejusmodi loca occurrant,
 ut æquè *Caarim* liceat legere pro
Carim, ac *Raamoth* pro *Ramoth* Prov.
 24. 7. & *Schaatim* pro *Schatim* Ez.
 28. 24. &c. Mem finale per apo-
 copen aufertur, ut in *Lecari* ad pri-
 mores, 2. Reg. 11. 4. pro *Lecarim*;
Haccari idem, 2. Reg. 11. 19. *Ammi*
 populorum 2. Sam. 22. vers. 44.
 pro *Ammim*; *Hitsi* sagittas, 2 Sam.
 20: 36, & 38. pro *Hitsim* *Hhori* fo-
 raminum Genes. 40: 16; *Schalischî*
 triarii 2 Sam. 23: 8. Est ergo **CAARI**
 Participium Benoni plurale, pro
CARIM, factâ epenthesi Aleph & a-
 pocope *Mem*, sicque exponi po-
 test; Consilium (nomen collectivū)
 analig.

malignantium circumdederunt me fo-
dientes manus meas & pedes meos.
 Quæ expositio D. D. Calovio valdè
 arridet, neq; id sine prægnantibus
 causis. Hoc enim pacto, vocis CAA i
 integritas conservatur, & Judæi à
 dicâ sibi inscriptâ liberantur; dein-
 dè, tum Masoræ eandem scriptio-
 nem, at diversam significationem
 hic & Esa. 38. innuenti, tum συνεχία
 textus, tum analogiæ fidei, tum
 formationi Grammaticæ, tum lyn-
 taxi apprimè consulitur. Tot de-
 niq; interpretibus, significationem
 fodiendi adhibentibus sua habe-
 atur libertas.

§. XVI.

Rationum vero, quibus hanc as-
 sertionem oppugnatum eunt,
 præcipuæ sunt petitiæ *ab Autoritate*
 contrariæ Maloræ, cui in para-
 grapho

grapho quarto, ut spero, est satisfactum. *a* ~~codicum~~ quorundam antiquitate, CAARU legi oportere asserentium. Verum his infinita exemplaria contrarium statuente, & antiquitatem Masoræ genuinæ oppono, præsertim cum eorum fides non satis sit probata, qui primum CAARU scriptum se vidisse jactitant. *A* suffragio interpretum, Præteritum hoc loco adhibentium. Ast argumento hoc non, quantum sperant, obtinent, Septuaginta enim interpretes Participium Ebræum CAARI, ut sæpè alias, per Aoristum *אָרִיב* reddiderunt, quos plurimi alii sunt secuti. Paraphrast: vero Chaldaeus supplendo Partipium NACHETIN sat ostendit se CAARI pro participio

81

cipio' agnovisse. Duplicem deniq;
& insignem Anomaliam, in unâ
eademque radice inusitata admit-
tendam moleste ferunt: Verum
cû reperiantur voces tot imo plu-
res anomalias requirentes, non e-
rit mirum, id, de hâc cruce Cri-
 + ticorum, stâtuere. (Præterea Alepb
secundum quosdam, ut supra in-
nuebam est radicale, non ergo ne-
cesse est illud dicere epentheticû,
neque sic duplicem admittere a-
nomaliam, præter solam Apoco-
pen; neque eam in rigore dictam,
quoniam cum similibus sub com-
munem regulam, ut ex allatis ex-
emplis patuit, cogi potest, quæ ut
sint pauca facit monumentorum
purè Hebræorum paucitas.

§. XVII.

Qui plura de hac re desiderat,
 consulat D.D. Calovium bibl.
 illust. h. l. Pokokium, Matthæ-
 um Polum, Pheifferum, Altin-
 gium, Glassium, Leusden, &
 alios de voce CAARI. Mihi vero
 Benevole Lector, tantum de ma-
 ximè intricatâ hâc & arduâ mate-
 ria, rudi quanquam Minervâ pro
 temporis, instituti & sumptuum ra-
 tione, disleruisse sufficiat, qui de
 tuo candore certus, his ultimam
 huic labori impono
 manum.

Μόνω Θεῷ τῷ παντοκράτορι δόξα!